

Hatay'da devam etmekte olan Adalet Bakanlığı ve UNDP'nin ortaklığı ile düzenlenen Ceza Adalet Sisteminde Uzlaşmanın Geliştirilmesi Projesi kapsamında; Avusturya uzlaşma sisteminin denetiminde sorumlu eğitmenimizden, ülkelerindeki uzlaşma sistemin işleyişi hakkında bilgiler edindik. Böylece ülkemizdeki uygulama ve mevzuatla karşılaştırabileceğimiz veriler elde ettik.

Avusturya'da uzlaştırmacı olabilmek için 2 yıl eğitim almak gerekmektedir. Ülkemizde uzlaştırmacıların eğitimi için açıkça bir düzenleme ve standart bulunmamaktadır. Uzlaştırmacılar için düzenlenen eğitimler ise 3-5 günlük bilgilendirme eğitimlerinden ileri gidememektedir. Uzlaştırmaya talip olan herkesin bu işi zaten bildiği varsayımı ile hareket edilmektedir. Halen tasarı halinde bulunan Hukuk Uyuşmazlıklarında Arbuluculuk Kanununda (HUAK) arbulucuların uygulamada yaklaşık 6 aylık bir sürece karşılık gelen eğitim almaları öngörülmektedir. Buna karşılık hukuk uyuşmazlıklarından daha zorlu ve derin çatışmalarla karşılaşılması kaçınılmaz olan ceza uzlaşmasında, uzlaştırmacılara gerekli becerileri kazanacakları bir eğitim düşünülmemiştir. HUAK tasarısının yasalaşması bu konuda eğitim verecek lisanslı eğitim kuruluşların ortaya çıkmasını sağlayacak. Böylece bazı konularda farklılıklar gösteren hukuk arbuluculuğu ile ceza uzlaşmasının alınacak eğitim ve kazandırılacak beceriler açısından entegre edildiği bir süreç yaşamamız mümkün olabilecek. Sonuç olarak aynı iş gücünden daha geniş alanda uyuşmazlıkların çözümünde daha verimli bir şekilde yararlanılabilir.

1970 li yıllarda ülkemizdeki savcılıklardaki soruşturma evrakı yoğunluğu Avusturya'da da yaşanmakta idi. 1980 li yıllarda çocuk failler için başlatılan uzlaşma uygulamaları, 1990 lı yıllarda yetişkin failleri de kapsayacak şekilde genişletildi. Ülkede şu günlerde soruşturma evraklarının neredeyse yarısı ceza uzlaşmasına sevk ediliyor. Uzlaşma Avusturya'da yıllık 10.000 civarında dosyada uygulanmaya çalışılmakta bunların yaklaşık %80 ila 90 'ı uzlaşma ile sonuçlanmaktadır. Ülkenin nüfusu ve suç oranları göz önüne alındığında uygulamanın başarısını kabul etmek gerekir. 2009 yılının 9. ayının sonu itibariyle sadece Ankara 'daki savcılık hazırlık esas numarasının 200.000 'i geçmesi karşısında bahsedilen rakam ve oranlar

uzlaşma uygulamasının yerleşmesi halinde alınabilecek sonuçlar hakkında akıl yürütmemize yardımcı olabilir.

Avusturya’da yapılan araştırmalar uzlaşma sonucunda aynı suçu işleme oranının ciddi oranlarda düştüğünü göstermiştir. Bu azalmada uzlaşma sürecinde geleceğin planlanması ve tarafların birbirlerini anlamalarını sağlayacak bir ortam yaratma politikasının benimsenmesinin etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Yapılanma olarak da ülkemize göre farklılıklar gösteren Avusturya uzlaşma sisteminde; bütün şehirlerde giderleri Adalet Bakanlığı tarafından karşılanan ancak yapı olarak bağımsız, ülke çapında 90 uzlaştırmacının çalıştığı “uzlaştırma merkezleri” bulunmaktadır. Viyana şehrinde 16 uzlaştırmacı çalışmaktadır ve bu uzlaştırmacılar devlet memuru statüsünde normal memurlara göre daha yüksek ancak hakim ve savcılardan daha az maaş almaktalar.

Uzlaşmaya tabi suçlar açısından da farklılıkları olan Avusturya sisteminde, 5 yıla kadar hapis cezasını gerektiren ve “ağır suç” kabul edilmeyen suçlar uzlaşma kapsamında düzenlenmiştir. Bizim kanunumuzda şikayete bağlı suçlar ve bazı diğer suçlar uzlaşmaya tabi iken, Avusturya’da anlık, durumsal, geçmişi olmayan, maddi ve manevi giderimi mümkün görülen çoğu suç uzlaşma kapsamına alınmıştır.

Avusturya’da uzlaşma ücretsiz değildir. Buna göre 250 Avro ya kadar olan uzlaştırma giderlerinin zanlıdan alınması söz konusu. Ancak zanlının gelirin göre alınmasından

vazgeçilmesi de mümkün. Yine Avusturya'da uzlaşmadan sonra kararlaştırılan edimin yerine getirilmemesi halinde savcılık tarafından dava açılıyor. Ancak ülkemizdeki uygulamanın aksine böyle bir ihtimalde; uzlaşma tutanağı, edimi ve suç nedeniyle görülen zararı belirleme niteliğini kaybediyor. Ülkemiz uygulamasında ise ceza davası açılrsa bile yerine getirilmeyen uzlaşma edimi tazminat olarak geçerliliğini koruyor ve hukuk davasının önü kapatılıyor. Bu durum, uzlaşma nedeniyle çabucak elde edileceği düşünülen edimden büyük oranda feragat eden mağdurun, beklediğinin aksine ceza davasıyla uğraşması, yıllarca mahkeme sürecine dahil olması nedeniyle kendinden beklenen amaca hizmet etmemektedir.

Tüm bahsedilenlere rağmen ülkemizdeki uzlaşma uygulamasının önündeki en büyük engel, hakim ve savcılarının başarı ve terfi kriterleridir. Savcılarının elinden çıkardığı işe ve dava açma oranlarına göre değerlendirildiği bir ülkede, başarıyı amaçlayan bir savcının dosyaların elinde beklemesine neden olacak uzlaşmaya gönüllü yaklaşımı beklenemez. Ancak uzlaşma ile bitirilen dosyaların hakim ve savcılarının alacağı notlardan onamaya denk değerlendirilmesi halinde ülkemizde bir "uzlaşma patlaması" yaşanması muhtemeldir. Uzlaşma savcılarının ayrılarak terfi sorunu olmayacak bir düzenlemeye tabi tutulmaları ya da uzlaşma dosyalarının gelen iş kaydının dışında tutulması da düşünülebilecek diğer yollar arasında sayılabilir.

//